

Klima- og miljødepartementet

Postboks 8013 Dep

0030 Oslo

e-post: postmottak@kld.dep.no

Vår dato
11.11.2019

Vår referanse
2010/00087-59

Vår saksbehandler
Sonja Elin Kleven Jakobsen/94080674
Jan Henrik Sandberg/97682469

Deres referanse
19/1751

Innspill fra Norges Fiskarlag til forvaltningsplanene for havområdene 2020

Bakgrunn

Norges Fiskarlag takker for muligheten til å gi innspill til arbeidet med forvaltningsplanen for Barentshavet og Lofoten, og til forvaltningsplanarbeidet for øvrig.

Norges Fiskarlag prioriterer arbeidet med forvaltningsplanene høyt, da planenes innhold kan få virkninger for fiskeriene i norske havområder. Det enten ved at planene legger opp til at det er adgang til å fortrenge fiskeriene (f.eks. ved åpning av områder for petroleumsvirksomhet i fiske-, gyte- eller oppvekstområder), eller som følge av at områder settes av til særlige sårbare områder (SVO områder) hvor fiskeriaktivitet vil kunne begrenses.

Forvaltningsplanene er ment å være et verktøy for å legge til rette for verdiskaping gjennom bærekraftig bruk av ressurser og goder i norske havområder, og samtidig opprettholde økosystemenes virkemåte, produktivitet og naturmangfold. Videre skal forvaltningsplanene kunne gi overordnede rammer for forvaltningen av havområdene våre, samordne og prioritere ulike interesser og bidra til økt forutsigbarhet og sameksistens mellom ulike brukere og interesser.

Norges Fiskarlag er av den oppfatning at forvaltningsplanene for norske havområder, samt forvaltningsverktøyet som er utviklet i forbindelse med disse planene, i store trekk gir et godt kunnskapsgrunnlag for en økosystembasert forvaltning, næringsaktivitet og verdiskaping. Vi mener imidlertid at forvaltningsplanene ikke har gitt tilstrekkelig klare føringer for prioritering og samordning mellom ulike næringer og interesser. De synes heller ikke å være egnet for en balansert satsning på nye potensielle aktiviteter i havet, som f.eks. offshore oppdrett, storskala taredyrking, marin gruvedrift og ikke minst utbygging av vindkraftverk til havs.

Nedenfor gis noen overordnede innspill til forvaltningsplanene innen tema som er spesielt viktige for Norges Fiskarlag. Vi anmoder forvaltningen om å inkludere disse innspillene i kommende oppdateringer/revisjoner. I tillegg viser vi til våre tidligere innspill til de aktuelle delrapportene. Vi viser også til Norges Fiskarlags anmodning til Regjeringen om behovet for snarest å utarbeide en egen dedikert Stortingsmelding om arealbruk og sameksistens i norske havområder (jf. vedlegg).

Om fiskeriene

Norske fiskerier er basert på fornybar biologisk produksjon. Fiskerne er derfor grunnleggende avhengig av et rent og rikt hav. Dersom vi forvalter våre hav og fiskerier på en god og bærekraftig måte vil høstingen av sjømat i norske havområder i prinsippet kunne foregå i et evighetsperspektiv.

Fiskerinæringas viktigste samfunnsoppdrag er å sikre sunn sjømat til en voksende verdensbefolkning, i tillegg til å skape arbeidsplasser og aktivitet langs kysten og i Norge for øvrig. Dette forutsetter

bærekraftig høsting, i samsvar med beste tilgjengelige kunnskap og FNs bærekraftsmål. Det overordnede målet for norsk fiskeripolitikk er derfor å legge til rette for en bærekraftig og lønnsom utvikling av næringen, til beste for samfunnet.

Våre i overkant av 10 000 yrkesfiskere bringer hvert år mer enn 2 millioner tonn sjømat på land. Ringvirkningene av dette bidrar til ytterligere 27 000 årsverk på landsiden. 95 % av all norsk sjømat blir solgt til andre land, og det ble i 2018 eksportert villfanget fisk og skalldyr for om lag 28 milliarder kroner.

Viktige prinsipper for forvaltningen av de marine ressursene

Norsk fiskeriforvaltning regnes generelt for å være vellykket. Norge har gode tradisjoner for dialog og samarbeid mellom næring, forskning og forvaltning. Det har ført til at vi er et foregangsland når det gjelder prinsipper og praksis for en ansvarlig ressursforvaltning. Dette samarbeidet må utvikles videre, også gjennom å ta i bruk data fra fiskeflåten som et supplement tradisjonell ressursforskning.

Tilstanden for de viktigste kommersielle fiskebestandene er for tiden god, og kommersielle fiskerier på disse artene drives innenfor bestandenes bæreevne. De fleste av våre viktige bestander har også stor utbredelse, og må derfor høstes og forvaltes i samarbeid med andre land. Det er derfor viktig at vi har en sterk og sentral forvaltning av fiskeriene i Norge, der fordeling av kvoter, reguleringer og selve utøvelsen av fisket kan bli koordinert på et overordnet nivå.

Havressursloven, som trådte i kraft i 2009, skal sikre en ansvarlig og helhetlig forvaltning av de villlevende marine ressursene. Loven legger vekt på både føre var-prinsippet og hensynet til bl.a. gyteområder, biologisk mangfold, verdiskaping og sysselsetting. Forvaltningsprinsippet i havressursloven gir fiskeriforvaltningen rett og plikt til å vurdere om et fiske er forsvarlig, også for mindre bestander som ikke måtte være underlagt årlige kvotereguleringer. Etter Fiskarlagets oppfatning fungerer dette i store trekk godt.

Om sameksistens på havet

Fiskerne er i utgangspunktet positivt innstilt til andre næringer og aktiviteter på kysten og i havet. Vi forventer imidlertid at dette ikke ødelegger for sjømattryggheten, hav- og fjordmiljøet og/eller for selve utøvelsen av fisket.

Havforvaltningsplanene har en veiledende karakter, og de har ikke formelle koblinger til sektorlovgivningen. Etter Fiskarlagets oppfatning har det derfor vært krevende å ivareta fiskernes interesser, ikke minst overfor petroleumsnæringen og de mange andre nye næringene i havet det nå tas til orde for (vindkraftverk, havbruk til havs, marin gruvedrift m.fl.).

Fiskerne var de første som tok havet i bruk. Selv om fiskerne kan anses å ha en viss «hevd» på bruken av havet, så må også fiskernes områder og interesser så langt det er mulig dokumenteres, kartlegges og prioriteres. Fiskeriaktivitet kan foregå mer eller mindre over alt i havet. Aktiviteten varierer med tid på året, mellom år, med utviklingen i ulike bestander, med utbredelse/vandringer og med selve fiskeaktiviteten. Slike fiskeområder har i realiteten heller ingen skarp avgrensning. Å definere gyte-oppvekst og fiskeområder er derfor et krevende og vanskelig arbeid, som aldri blir fullstendig fullført.

Selv om en i planarbeid ofte bruker uttrykket «tradisjonelle fiskeriinteresser», er det viktig å erkjenne at også fiskeriene er en næring i stadig utvikling og endring. Det er derfor ikke mulig å beskrive en statisk prioritering av fiskeområder i havet og langs kysten. Samtidig kan det være vanskelig å si noe klart om hvilket konfliktpotensial, og hvilke muligheter for sameksistens, som faktisk foreligger. Fiskeriorganisasjonene og fiskeriforvaltningen vil kunne gi god informasjon om hvilke områder som til enhver tid er viktige for fiskerinæringen, og hvilke aktiviteter som kan påvirke disse.

Å drive planlegging og forvaltning for fiskeri, er ellers å planlegge for en eksisterende virksomhet. Etter Fiskarlagets oppfatning virker mange å «glemme» de etablerte fiskeriene, når det tas til orde for annen ny virksomhet i havet.

I dagens forvaltningsregime synes det i realiteten som om det er Olje- og energidepartementet som prioriterer og avgjør arealbruken i norske havområder. Utlysning av tillatelser for petroleumsvirksomhet etter TFO-ordningen gir i praksis en «blanko fullmakt» til å starte petroleumsvirksomhet. Det gjelder også i områder der det fra før er dokumentert viktige fiskeri-, oppvekst- og/eller gyteområder. Tilsvarende har vi også opplevd i søknadsprosessen om etablering av vindkraftverket «Hywind Tampen», etter petroleumslovens bestemmelser. Forvaltningsplanene må etter Fiskarlagets oppfatning derfor legge *reelle* føringer for at petroleumsnæringen, havvindnæringen og andre nye næringer til havs skal ta hensyn til fiskeriinteressene. Det må både gjelde ved etablering av ny virksomhet, og ved utvidelse av eksisterende virksomhet.

Økosystemtjenester

Norges Fiskarlag mener Faglig forum har lagt ned mye godt arbeid i å søke å synliggjøre verdiene som økosystemtjenestene i havet gir oss. Fiskerne er avhengige av disse økosystemtjenestene for å kunne høste av havets ressurser. Vi mener derfor det er viktig at betydningen av disse tjenestene fremkommer i de ulike sektors beslutningsgrunnlag når det vurderes om et tiltak skal tillates, evt. også hvilke vilkår som skal stilles. Etter vår oppfatning er det imidlertid viktig at man i forvaltningsplanarbeidet får frem den viktige koblingen mellom verdisetningen av økosystemtjenester og vurderingen som skal gjøres etter sektorregelverket og prinsippene i naturmangfoldloven kapittel 2.

Vi viser i forbindelse med økosystemtjenester til vårt innspill til *Oppdatering av fagrunnlaget for forvaltningsplanen for Barentshavet og Lofoten- delrapport om "Økosystemtjenester- grunnlaget for verdiskapning"*.

Vindkraft til havs

Det tas nå til orde for en omfattende utbygging av vindkraftverk til havs i Norge. Fiskerne har erfart at slike anlegg, både med bunnfaste og flytende vindturbiner, som regel søkes plassert på forholdsvis grunt vann. Slike grunner vil være sammenfallende med våre beste fiskebanker og våre viktigste gyteområder. Etter vår oppfatning vil bygging av vindkraftverk på slike lokaliteter være i strid med Stortingets forutsetning, da det under behandlingen av havenergiloven ble slått fast: «*Det er helt avgjørende at en satsing på havenergi lar seg forene med god sameksistens med fiskeriinteressene*».

Der vindkraftanlegg i perioder også skal levere kraft til petroleumsinstallasjoner, kan Olje- og energidepartementet imidlertid bestemme at tiltaket skal konsekvensutredes og behandles etter petroleumslovens bestemmelser, og ikke etter havenergiloven. Dette er økonomisk svært gunstig for utbygger, som da kan også få refusjon for store deler av kostnadene gjennom petroleumsskatteregleverket, i tillegg til annen støtte/subsidiering. Norges Fiskarlag forventer at *all* utbygging av vindkraft i sjøen blir koordinert best mulig med fiskeriene, i samsvar med stortingets forutsetning, uavhengig av hvilket prosessregelverk som benyttes. Etablering av vindkraft i viktige fiske- gyte- og oppvekstområder må være uaktuelt.

Det har også vist seg at vindturbiner til havs lager støy (lavfrekvent lyd) under vann. Dette kan igjen påvirke fiskens atferd, ikke minst gyteatferd for vandrede fiskebestander. Det ble allerede i 2008 gitt konsesjon til et vindkraftanlegg (Havsul I) rett innenfor de svært viktige gyteområdene for NVG-sild på Mørebankene. I påvente av bedre økonomiske rammevilkår (statsstøtte) er dette vindkraftanlegget fortsatt ikke bygd ut. Dersom et eventuelt vindkraftanlegg ved Mørebankene eller i andre sårbare områder (f.eks. Sandskallen utenfor Finnmarkskysten eller deler av Sørlege Nordsjø) viser seg å påvirke bestandene på denne måten, så vil det ha svært alvorlige følger. Denne problemstillingen må derfor bli tilstrekkelig avklart gjennom god forskning *før* det fattes endelige vedtak om utbygging av vindkraftanlegg til havs.

Havforurensning

Sjømat høstet i norske farvann må være trygg og sunn å spise. Et av Norges Fiskarlags høyest prioriterte arbeidsområder er derfor å ivareta en god sjømattrygghet. Dette må gjøres gjennom å *forebygge* problematiske utslipp, særlig utslipp av sent nedbrytbare miljøgifter. Det er mye

vanskeligere å rydde opp i etterkant. Det viser områdene med kostholdsråd langs kysten, og den vanskelige håndteringen av kvikksølvlasten i ubåt 864, som ble senket mellom Fedje og Øygarden i Hordaland i 1945. Norges Fiskarlag krever at så mye som mulig av denne kvikksølvlasten fjernes før vraket dekkes til.

Norges Fiskarlag har i en årrekke også arbeidet for at også hensynet til fiskerinæring og sjømattrygghet skal vektlegges, når forurensningsmyndighetene gir-/stiller vilkår for tillatelser til forurensende utslipp. Dette betinger et nærmere samarbeid mellom Fiskeridirektoratet, Mattilsynet og miljøforvaltningen enn det som er tilfelle i dag.

Marin forsøpling

Marin forsøpling er en av de viktigste problemstillingene havmiljøet står overfor. Selv om fiskerinæringen er avhengig av et rent hav, kan også fiskerinæringen bidra til slik forsøpling. Det blir produsert flere hundre tusen tonn plastavfall i Norge per år. Av dette bidrar fiskerinæringen med om lag 3000 tonn. I tillegg kommer fiskerirelatert avfall som kommer med havstrømmene fra andre land. Tapte fiskeredskaper, både fra yrkesfiske og fritidsfiske er kan føre til såkalt «spøkelsesfiske» (utilsiktet fangstdødelighet). Det er derfor særlig viktig å forebygge slik forsøpling. Fiskerne er pålagt å bringe alt avfall til land. Tapte fiskeredskaper, som ikke gjenfinnes, skal meldes til Kystvaksentralen.

Norges Fiskarlag vedtok i 2018 en egen strategi mot marint avfall. Denne slår bl.a. fast at fiskerinæringen skal være ansvarlig for å redusere marin forsøpling fra egen virksomhet, også utover juridiske krav og forventninger. For å kunne oppnå dette er det også nødvendig at havnene legger bedre til rette for å motta og kildesortere marint avfall. Næringen må selv være ansvarlig for å finansiere sortering, mottak og gjenvinning av eget avfall, mens håndteringen av eierløst avfall i utgangspunktet må være et offentlig ansvar. Det jobbes nå med å etablere en «*no special fee- ordning*» for oppfisket avfall, i tillegg til en bransjeavtale (alternativt en produsentansvarsordning) for fiskeredskaper. Norges Fiskarlag har også nylig tatt initiativ til at det skal utarbeides en internasjonal standard for håndtering av avfall ombord i fiskefartøy. Norges Fiskarlag oppfordrer også til at problematikken med forsøpling fortsatt vektlegges høyt i havforvaltningsplanene.

Marint vern

Fiskerne er helt avhengige av velfungerende økosystemer, intakte gyte- og oppvekstområder, et rent hav- og fjordmiljø og godt forvaltede fiskebestander. Fiskarlaget er derfor grunnleggende positivt innstilte til marint vern. Dette må imidlertid bygge på et godt faglig grunnlag og en god dialog med fiskerne og andre brukere av havet.

Det er mange former for marint vern som påvirker fiskeriene i havet. Noen av dem er forankret i naturmangfoldloven, mens de viktigste er hjemlet i havressursloven. Med utgangspunkt i havressursloven er det f.eks. utarbeidet en egen forskrift om beskyttelse av korallrev. I tillegg er fiskerne pålagt å vise særlig hensyn ved fiske i nærheten av kjente korallrev, jf. utøvelsesforskriften § 66. Fiskeriforvaltningen kan også innføre forskrifter som stenger fiskefelt og/eller innfører redskapsbegrensninger med hjemmel i havressursloven, når det anses som nødvendig. Slike tiltak kan bl.a. omfatte områder med yngelfredning og kysttorskvern. Gjennom «forskrift om regulering av fiske for å beskytte sårbare marine økosystemer» ble et stort område i Norskehavet på 800 000 km² beskyttet mot bunntråling (jf. bunnfiskeforskriften fra april 2019).

Det kan også nevnes at Norges Fiskarlag har gitt sin tilslutning til FNs bærekraftsmål nr. 14, som slår fast viktigheten av å bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling. Her slås det også fast at vi skal bevare minst ti prosent av kyst- og havområdene våre innen 2020.

Beredskap og internasjonalt samarbeid

Vi har i den siste tiden sett flere hendelser som viser at beredskapen og sikkerheten på havet fortsatt ikke er god nok, særlig ikke i nordområdene. Denne problemstillingen bør derfor få større

oppmerksomhet i havforvaltningsplanene. Det kan også nevnes at Norges Fiskarlag gjennom mange år også har hatt et godt og konstruktivt samarbeid med fiskeriorganisasjonene i Nordvest-Russland om bl.a. om fiskeriforvaltning, sikkerhet, beredskap og havmiljø. Å videreutvikle dette samarbeidet, også som ledd i forvaltningsplanarbeidet, vil etter Fiskarlagets oppfatning ha stor verdi.

Norges Fiskarlag mener i tillegg at det bør settes inn ekstra innsats fra norsk side i Den norsk-russiske miljøkommisjonen, slik at begge land kan komme i gang med å samordne forvaltningsplanarbeidet i hele Barentshavet. I den forbindelse bør det også opprettes en tettere kobling mellom Den norsk-russiske fiskerikommisjonen og Den norsk-russiske miljøkommisjonen.

Petroleumsvirksomhet

Fiskerne har gjennom snart 50 år måttet tilpasse seg petroleumsvirksomhet på sokkelen, inkludert seismiske undersøkelser, rør/kabler og undervannsinstallasjoner. Det har ikke vært problemfritt. Havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja (LoVeSe), samt Mørebankene, er særlig verdifulle og sårbare gyte- oppvekst- og fiskeområder. Om lag 70 % av all fisk vi høster i Norge har tilhold-, gyter- eller vandrer i havområdene utenfor LoVeSe. Fiskarlaget har derfor stilt et klart krav om at disse områdene må vernes mot seismikk og oljeboring.

Ordningen med tildeling av forhåndsdefinerte områder (TFO-ordningen) fungerer mindre godt, sett fra fiskerinæringens synspunkt. Ikke minst vil den planlagte utvidelsen av TFO- områdene i Barentshavet kunne få betydelige negative konsekvenser. Norges Fiskarlag er svært bekymret over denne massive opptrappingen av tildelinger av TFO i Barentshavet (og for så vidt de andre havområdene), påfølgende økt petroleumsaktivitet og manglende samordning av aktivitetene. Dette både med tanke på beredskap (som Riksrevisjonens rapport viser ikke er tilstrekkelig i nordområdene), hensynet til fiskeri og økosystempåvirkninger. Også seismiske undersøkelser kan være problematiske, siden seismikk skremmer fisk og forstyrrer pågående fiske. Disse problemstillingene må etter Fiskarlagets oppfatning avklares i forvaltningsplanene på en tydeligere måte enn det som er gjeldende per i dag.

Sameksistens mellom norsk fiskeri og petroleumsnæring er i liten grad lovregulert. Etter Fiskarlagets oppfatning burde det vært langt mer forpliktende rammer for dette, jf. våre innspill i brevet om behovet for en egen Stortingsmelding om arealbruk og sameksistens til havs (vedlagt).

Riksrevisjonen har foretatt en undersøkelse av myndighetenes arbeid med å ivareta miljø og fiskeri ved petroleumsvirksomhet i nordområdene. Norges Fiskarlag er bekymret for flere av funnene som ble gjort i denne undersøkelsen, bl.a. at departementene har gjort for lite for å sikre et bedre grunnlag for å vurdere risikoreduserende tiltak. Myndighetene har heller ikke sørget for at oljevernberedskapen er godt nok tilpasset de særskilte forholdene i nordområdene. I tillegg viser Riksrevisjonen til at myndighetenes seismikkrådgiving ikke er tilstrekkelig systematisk og kunnskapsbasert, og at det er for lite samhandling mellom Klima- og miljødepartementet og Olje- og energidepartementet i arbeidet med utbyggingsplaner (PUD).

Områdene i nord er særlig sårbare, og det er svært viktig at vi tar vare på økosystemet i Barentshavet og tilliggende områder. Norges Fiskarlag mener derfor at det ikke bør tillates ytterligere petroleumsaktivitet i nordområdene (utenfor allerede etablerte TFO), iallfall ikke før det er etablert en tilstrekkelig beredskap. Vi ser f.eks. hvor vanskelig det er å få berget båten «Northguider», som gikk på grunn ved Svalbard 28. desember i fjor. Noe av grunnen til at redningsoperasjonene er såpass krevende i disse områdene er store avstander, kulde, is og utfordrende værforhold.

SVO-områder

Norges Fiskarlag har tidligere gitt innspill til rapporten om *Særlige verdifulle og sårbare områder- Vurdering av måloppnåelse for norsk havområder*. Norges Fiskarlags syn på SVO-områdene er nærmere beskrevet her.

Norges Fiskarlag er i uttalelsen til ovennevnte delrapport svært tydelig på at forvaltningsmålene må være egnet til å fremme fiskeriinteressene, slik at vi kan fortsette å høste mat fra havet på en bærekraftig og kostnadseffektiv måte. Dette betyr at en må ta hensyn til fiskeriinteressene både i områder hvor det lenge har vært drevet fiske, og i nye potensielle fiskeområder.

Ny stortingsmelding om arealbruk og sameksistens på havet

Fiskerne har lenge opplevd en stor og økende konkurranse om sjøareal. Den siste tiden har det også kommet sterke signaler om økt satsning på bl.a. offshore oppdrett, marin gruvedrift, nye seismiske undersøkelser og ikke minst en storstilt utbygging av vindkraftverk til havs. Disse nye foreslåtte aktivitetene i havet bygger per i dag verken på realistiske samfunnsøkonomiske analyser, eller på tilstrekkelig god kunnskap om effekter på miljøet og andre næringer. Dersom myndighetene ikke nå legger til rette for en bedre samordning av arealbruken til havs, kan utviklingen bli til skade for både havmiljøet og norsk fiskerinæring.

Norges suverenitet og jurisdiksjon over store havområder er ikke minst oppnådd gjennom norske fiskeres årelange bruk av havet. Utenfor 1 nm av grunnlinja finnes det imidlertid fortsatt ingen lov som samordner arealbruken (slik plan- og bygningsloven gjør innenfor 1 nm av grunnlinja). I stedet er det altså utarbeidet forvaltningsplaner, i form av meldinger til Stortinget. Disse forvaltningsplanene har som nevnt over, kun en veiledende karakter, og det er ikke formelle koplinger mellom disse og sektorlovgivningen.

Norges Fiskarlag er av den oppfatning at dagens havforvaltningsplaner ikke er godt nok egnet til å regulere alle de nye aktivitetene, som det nå legges opp til i havområdene våre. Sist gang det ble utarbeidet en stortingsmelding som utformet ny politikk for havområdene var i 2002. Dette var Stortingsmelding nr. 12 (2001-2002) - Rent og rikt hav, som hadde som mål å sikre en god koordinering mellom ulike sektorer og næringer. Det er nå snart 20 år siden denne ble vedtatt. Norges Fiskarlag mener derfor at det er nødvendig å utarbeide en ny Stortingsmelding om arealbruk og sameksistens i norske havområder. Norges Fiskarlags brev til Statsministeren i den anledning (datert 9. mai 2019) er vedlagt.

Med hilsen
NORGES FISKARLAG

Jan Henrik Sandberg

Sonja Elin Kleven Jakobsen

Kopi til: Medlemslagene
Landsstyret
Nærings- og Fiskeridepartementet
Miljødirektoratet
Fiskeridirektoratet

Vedlegg: «Stortingsmelding for samordning av den økende aktiviteten i havområdene».
Brev til Statsministerens kontor, datert 9. mai 2019.

Statsministerens kontor
v/ Statsminister Erna Solberg

Vår dato
09.05.2019

Vår referanse
2010/00087-54

Vår saksbehandler
Jan Henrik Sandberg/97682469
Sonja Elin Kleven Jakobsen/94080674

Deres referanse

Stortingsmelding for samordning av den økende aktiviteten i havområdene

Bakgrunn

Fiskerne har i lang tid opplevd en stor og økende konkurranse om sjøareal. Den siste tiden har det kommet sterke politiske signaler om økt satsning på nye næringer og aktiviteter, bl.a. offshore oppdrett, taredyrking, marin gruvedrift og ikke minst vindkraftverk til havs. Dersom en slik utvikling ikke bygger på god kunnskap, og myndighetene heller ikke legger bedre til rette for samordning av arealbruken, kan resultatet bli ødeleggende for både havmiljøet og norsk fiskerinæring.

Norge har suverenitet og jurisdiksjon over store havområder. Dette er ikke minst oppnådd gjennom norske fiskeres årelange bruk av havet. Utenfor 1nm av grunnlinja finnes det ingen lov som samordner arealbruken. I stedet er det utarbeidet forvaltningsplaner, i form av meldinger til Stortinget. Det er imidlertid ikke formelle koplinger mellom forvaltningsplanene og sektorlovgivningen. Disse planene er derfor ikke godt nok egnet til å regulere alle de nye aktivitetene, som det nå legges opp til i havområdene våre.

Vindkraftproduksjon til havs

Vindkraft på land har vist seg å ha relativt store negative konsekvenser. Landbasert vindkraft er som regel heller ikke konkurransedyktig i det norske markedet, med de kraftprisene vi har per i dag. Mange tar derfor nå til orde for at vi heller må produsere vindkraft til havs.

Havbasert vindkraft er langt mer ulønnsomt enn vindkraft på land, selv om kosnadene per produsert kWh også her har gått noe ned de siste årene. I tillegg kan vindkraftanlegg i havet også ha problematiske konsekvenser, selv om dette knapt har vært nevnt i samfunnsdebatten.

Vindkraftverk til havs, både bunnfaste anlegg og flytende vindturbiner, må som regel plasseres på forholdsvis grunt vann. Slike grunner i havet vil oftest være sammenfallende med våre beste fiskebanker og viktige gyteområder. I tillegg vil vindkraftanlegg lage vedvarende støy, særlig under vann, noe som kan påvirke atferd og gytesuksess for vandrende bestander.

I Norge er det foreløpig ikke bygget noen såkalte «vindmølleparker» til havs. For 10 år siden fikk imidlertid Vestavind Offshore AS konsesjon for utbygging av et stort kystnært vindkraftverk utenfor Møre (Havsul I). Før konsesjonen ble innvilget ble det advart om at tiltaket kunne få alvorlige konsekvenser for fiskebestandene, ikke minst for sild på gytevandring til Mørebankene. I konsesjonsvilkårene ble det derfor stilt krav om grundigere undersøkelser. Slike undersøkelser er fortsatt ikke gjennomført. En eventuell utbygging av Havsul I, på det grunnlaget som foreligger per i dag, vil etter Norges Fiskarlags oppfatning derfor være faglig uansvarlig.

Det legges også opp til å bygge ut et større område på Tampen med flytende vindturbiner (Hywind). Dette for å forsyne Gullfaks- og Snorre feltene med strøm. Prosjektet har en foreløpig kostnad på om lag 5 mrd. kr, hvor det legges opp til at staten skal finansiere om lag 50 % (i tillegg kommer ordningen med grønne sertifikater).

En storstilt utbygging av vindkraft i norske havområder, som nå mange tar til orde for, vil i stor grad skje på bekostning av havmiljø, gyte- og oppvekstområder, fiskebestander og selve utøvelsen av fisket. Slik utbygging er heller ikke samfunnsøkonomisk lønnsom, og vil kreve massiv offentlig subsidiering. Etter Norges Fiskerilags oppfatning vil det være klokt å utvikle bedre og lønnsomme konsept for havbasert vindkraftproduksjon før en bygger ut store vindkraftverk på norsk sokkel.

Petroleumsvirksomhet og seismikk

Fiskerne har gjennom snart 50 år måttet tilpasse seg petroleumsvirksomhet på sokkelen, inkludert seismiske undersøkelser, rør/kabler og undervannsinstallasjoner. Det har ikke vært problemfritt. Havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja, samt Mørebankene, er særlig verdifulle og sårbare gyte- oppvekst- og fiskeområder. Fiskerilaget har derfor stilt krav om at disse områdene må vernes mot seismikk og oljeboring.

Ordningen med tildeling av forhåndsdefinerte områder (TFO-ordningen) fungerer mindre godt, sett fra fiskerinæringens synspunkt. Bl.a. vil den planlagte utvidelsen av TFO- områdene i Barentshavet kunne få betydelige negative konsekvenser. Det er også bekymring for en ytterligere ekspansjon av virksomheten i nord på grunn av en usikker beredskapssituasjon. Også seismiske undersøkelser kan være problematiske, siden seismikk skremmer fisk og forstyrrer pågående fiske.

Sameksistens mellom norsk fiskeri og petroleumsnæring er i liten grad lovregulert. Etter Fiskerilagets oppfatning burde det vært mer forpliktende rammer for dette.

Marin gruvedrift:

Flere har tro på at en snart vil finne drivverdige malmforekomster på norsk sokkel. En ny lov om mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen (havbunnsmineralloven) trer i kraft 1. juli 2019. I høringsnotatet til loven ble det vist til at marin gruvedrift kunne få store negative konsekvenser, både på det marine miljøet og for fiskeriene. Det ble også vist til at avfall fra slik virksomhet kunne bli til hinder for fiskeri, og at tungmetaller og miljøgifter kunne bli en utfordring for sjømattryggheten.

Lovforslaget om marin gruvedrift var etter Fiskerilagets oppfatning mangelfullt utredet. Bl.a. var ikke hensynet til gyte- og oppvekstområder vurdert. Norges Fiskerilag mener det må sikres at eventuell marin gruvevirksomhet ikke går ut over bestandene og/eller sjømattryggheten. Det må også sikres mulighet for et forsvarlig og risikofritt fiske, der det tidligere har vært drevet marin mineralutvinning.

Offshore oppdrett og dyrking av tare

Regjeringen ønsker en videre vekst i havbruksnæringen. Teknologiutvikling, miljøutfordringer og behov for nye lokaliteter har økt interessen for havbruk lengre til havs enn i dag. Det ble derfor nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe, som skulle legge regelverket til rette for offshore akvakultur. Rapporten «Havbruk til havs» kom i desember 2018. Forholdet til fiskeriene var i liten grad omtalt. Ordningen med utviklingstillatelser støtter opp om flere nye konsept for oppdrettsanlegg på eksponerte lokaliteter, til dels i åpent hav. Dette vil gi nye utfordringer for fiskerinæringen i årene som kommer.

Regjeringens rapport om «Havbruk til havs» omtalte ikke dyrking av tare (såkalt akvakultur med vannlevende planter). Flere forskningsinstitusjoner mener dyrkning av tare i norske kyst- og havområder vil øke svært mye i årene som kommer. NIVA og Sintef Ocean viser til at kvantumet vil kunne nå om lag 4 millioner tonn i 2030 og 20 millioner tonn i 2050, og at det ville bli aktuelt å dyrke tare på et område «på størrelse med Hardangervidda». En eventuell vekst i tare dyrkingen på slike nivåer vil bli svært vanskelig å håndtere.

Frednings- og verneområder

Både konvensjonen om biologisk mangfold og FNs bærekraftsmål (nr. 14) har som målsetting at 10 % av verdens hav- og kystområder skal bli underlagt passende vern innen 2020. Arbeidet med nasjonal marin verneplan har pågått i Norge siden 2002. Nå står vern av Loppfjorden og Andfjorden for tur. Store områder i Barentshavet (om lag 700 000 km²) har i tillegg blitt vernet mot bunntråling. Også viktige korallrev på norsk sokkel har blitt vernet gjennom havressursloven.

Fiskarlaget er i utgangspunktet positivt innstilt til vern av marint miljø. Forutsetningen er at dette gjennomføres etter gode og åpne prosesser, der det også tas nødvendig hensyn til innspill fra fiskerne. Etter Norges Fiskarlags oppfatning må også de omfattende planene om nye næringer og aktiviteter i kyst- og havområdene våre koordineres med målsettingene om marint vern.

Konklusjon

Etter all sannsynlighet vil det bli svært krevende å håndtere summen av alle de nye planlagte aktivitetene i norske kyst- og havområder. Kunnskapsgrunnlaget om hvilke effekter dette kan få for havmiljøet, bestandene og på fiskeriene er svakt. Dersom de nye marine satsingene ikke bygger på tilstrekkelig god kunnskap, og myndighetene heller ikke legger til rette for en bedre samordning av arealbruken til havs, kan utviklingen bli en trussel mot både havmiljøet og norsk fiskerinæring.

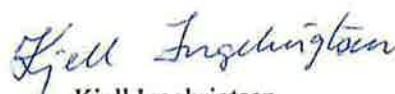
Stortingsmelding nr. 12 (2001-2002) - Rent og rikt hav hadde som mål å sikre en god koordinering mellom ulike sektorer og næringer i norske havområder. Dette er snart 20 år siden denne ble vedtatt. Norges Fiskarlag mener derfor det nå er helt nødvendig å utarbeide en ny Stortingsmelding om arealbruk og sameksistens i norske havområder.

Norges Fiskarlags Landsstyre fattet den 8. mai 2019 følgende vedtak:

1. *Fiskerne har i lang tid opplevd stor og økende konkurranse om arealer, både langs kysten og til havs.*
2. *Norges Fiskarlag konstaterer at det legges opp til en massiv utvikling av nye næringer og aktiviteter i havet, bl.a. vindkraftanlegg, marin gruvedrift, offshore oppdrett og tare dyrking. Dette gjøres uten at konsekvensene er tilstrekkelig avklart, og uten at det er gjennomført realistiske samfunnsøkonomiske vurderinger.*
3. *Norges Fiskarlag stiller krav om at ny havbasert virksomhet ikke må bygges ut på bekostning av havmiljøet, ressursgrunnlaget og/eller fiskerinæringen.*
4. *Norges Fiskarlag mener myndighetene må legge bedre til rette for samordning av næringer, aktiviteter og arealbruk i norske havområder.*
5. *Norges Fiskarlag mener det derfor snarest må utarbeides en stortingsmelding om arealbruk og sameksistens i norske havområder.*

På denne bakgrunn ber Norges Fiskarlag om en dialog med Regjeringen om innretningen på en ny Stortingsmelding for samordning av den økende aktiviteten i norske havområder.

Med hilsen
NORGES FISKARLAG

Kjell Ingebrigtsen

Otto Gregussen

Kopi til: Medlemslag, Nærings- og fiskeridepartementet, Klima- og miljødepartementet, Olje- og energidepartementet, Fiskeridirektoratet, Miljødirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Oljedirektoratet, Direktoratet for mineralforvaltning, Havforskningsinstituttet og NGU.